

Fără îndoială că puțini sunt aceia care, în vremurile acestea de slabe nevoițe ascetice, se străduiesc să ajungă pe înălțimile rugăciunii minții (sau măcar să cunoască cum ar putea fi cu puțință acest lucru); dar avertismentele Sfântului Paisie și ale altor Sfinți Părinți sunt valabile și pentru o mare parte dintre creștinii ortodocși de azi care se angajează în lupte duhovnicești mai mici. Oricine citește Filocalia sau alte scrieri ale Sfinților Părinți, și chiar multe Vieți de Sfinți, va da peste pasaje despre rugăciunea minții, despre vederile dumnezeiești, despre îndumnezeire sau despre alte înalte stări duhovnicești, dar pentru creștinii ortodocși este esențial să știe ce trebuie să gândească și să simtă despre toate acestea.

Pentru aceasta, să vedem ce spun Sfinții Părinți despre acestea și care este, în general, modul nostru de abordare a Sfinților Părinți.

Fericitul Bătrân Macarie de la Optina († 1860) a socotit necesar să scrie o lucrare specială și anume “Avertisment pentru cei care citesc cărți duhovnicești patristice, dornici să practice rugăciunea lui Iisus”. Aici, acest mare Părinte, a cărui viață ajunge puțin și în secolul nostru, ne arată foarte clar care trebuie să fie atitudinea noastră față de aceste stări duhovnicești: “Sfinții și de Dumnezeu purtătorii Părinți au scris despre aceste mari daruri duhovnicești pentru ca nimeni să nu se nevoiască fără discernământ pentru a le primi, ci pentru ca cei care nu le au, auzind despre aceste slăvite daruri și descoperiri primite de către cei vrednici de dănele, să poată să-și dea seama de adâncă lor neputință și micime pentru ca, chiar fără voia lor, să fie înclinați spre smerenie, care e necesară pentru cei ce caută mântuirea mai mult decât celelalte lucrări sau virtuți”.

Și iarăși, Sfântul Ioan Scărarul (sec.VI) scrie: “Precum săracii, văzând vistierii împărătești, își cunosc și mai mult sărăcia lor, tot așa și sufletul, citind despre marile virtuți ale părinților, își face cugetul său și mai smerit”. Astfel, prima noastră apropiere de aceste scrieri ale Sfinților Părinți trebuie să fie plină de smerenie.

Sfântul Ioan Scărarul scrie în alt loc: “E un lucru bun a te minuna de ostenele sfinților. E un lucru pricinuitoare de mântuire a râvni să faci la fel. Însă a voi să urmezi

viețuirea lor dintr-o dată e un lucru nesocotit și cu neputință”. Sfântul Isaac Sirul (sec. VI) învață în a doua sa Omilie (sintetizată de Bătrânul Macarie de la Optina, op. cit., p. 364): “Cei ce caută în rugăciune simțiri duhovnicești dulci, punându-și nădejdea în ele, sau mai ales cei ce se străduiesc prematur pentru a avea vederi sau contemplații duhovnicești cad în înșelarea vrăjmașului și în adâncul întinericului și al confuziei care a cuprins mintea, fiind părăsiți de ajutorul lui Dumnezeu, și dați pradă dracilor pentru a fi batjocoriți din cauza căutării lor plină de mândrie, care trece peste măsura și vrednicia lor”. Astfel, trebuie să ne apropiem de Sfinții Părinți cu smerita intenție de a începe o viață duhovnicească de la treapta cea mai de jos, nici măcar să nu ne închipuim în starea celor ce au dobândit acele slăvite stări duhovnicești, care sunt cu desăvârșire dincolo de măsura noastră.

Trebuie să avem în vedere faptul că adevăratul scop al citirii Sfinților Părinți nu este acela de a ne da un fel de “desfătare spirituală” sau să ne îndreptățească în vreun fel, sau să ne confere o cunoaștere superioară, sau să ne transpună într-o stare “contemplativă”, ci doar pentru a ne ajuta pe calea practicării virtuților. Mulți dintre Sfinții Părinți au discutat despre deosebirea dintre viața “practică” și viața “contemplativă” (sau, mai potrivit, “noetică”), și aici trebuie să subliniem faptul că aceasta nu se referă, cum ar putea cugeta unii, la vreo deosebire artificială dintre cei care duc o viață “obișnuită” într-o “Ortodoxie exterioară” a “faptelor bune”, și acea viață “lăuntrică” care este cultivată numai de monahi sau de vreo elită intelectuală; nicidecum, ci există doar o singură viață duhovnicească ortodoxă, care este trăită de fiecare luptător ortodox, fie monah sau mirean, fie începător sau avansat; “acțiunea” (praxis în grecește) sau “practica” este calea, iar “contemplația” sau “îndumnezeirea” este scopul. Aproape toate scrierile patristice se referă mai ales la viața activă, și nu la viața contemplativă; când se face pomenire de cea de-a doua, este pentru a ne reaminti de scopul eforturilor și luptelor noastre, care viață contemplativă este experiată profund numai de către o mică parte dintre marii Sfinți, dar în deplinătatea ei va fi cunoscută numai în veacul ce va să vină.

(Sf. Serafim Rose, Mai aproape de Dumnezeu)